

Saksframlegg

FORSLAG TIL REGIONAL PLANSTRATEGI - NY TRØNDELAGSPLAN 2009-2012

Bearbeidet etter høringsrunden og foreløpig behandling i Trøndelagsrådet

Arkivsaksnr.: 06/22808

Forslag til innstilling:

Bystyret vedtar forslag til Regional planstrategi for Trøndelag. Planstrategien danner grunnlag for utarbeidelse av ny Trøndelagsplan - Fylkesplan for Trøndelag 2009-2012.

Planstrategien oversendes Trøndelagsrådet for behandling. Trøndelagsrådet gis fullmakt til å justere og samordne eventuelle vedtak med formuleringer som er tilnærmet sammenfallende i innhold, dersom vedtakene i fylkestingene og bystyret samlet sett tilsier dette.

Trondheim kommune

Saksutredning:

BAKGRUNN

Utarbeidelse av fylkesplan er en oppgave som er pålagt fylkeskommunene gjennom bestemmelser i Plan- og bygningsloven, hvor det kreves at fylkestinget skal foreta ny planbehandling en gang i hver valgperiode. Arbeidet med gjeldende felles fylkesplan 2005-2008, *Kreative Trøndelag – her alt e mulig uansett*, ble gjennomført på en måte som på flere punkter avvok fra tidligere prosesser. Den ble vedtatt oktober 2004. I hovedsak følges samme framgangsmåte denne gang. Planen utarbeides i samarbeid mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune og er en regional plan som gjelder for hele Trøndelag. Prosessen er tilpasset forslag til ny planlov, som legger opp til en planprosess i to faser. Første trinn i prosessen er utarbeidelse av en regional planstrategi, hvor det gjelder å bli enig om hva som er regionens viktigste utfordringer og muligheter.

Formannskapet ga i møte 27.06.2006 sin tilslutning til Trondheim kommunes deltakelse i arbeidet med ny felles fylkesplan for Trøndelag 2009-2013. Formannskapet fattet følgende vedtak:

Arbeid med ny felles fylkesplan igangsettes. Planen utvikles som en felles plan for begge Trøndelagsfylkene og Trondheim kommune.

Det utarbeides utkast til en regional planstrategi som drøfter utviklingstrekk og hovedutfordringer, som behandles av formannskapet juni 2007. Etter høring behandles bearbejdet planstrategi av bystyret.

På grunnlag av vedtatt regional planstrategi utarbeides ny felles fylkesplan. Planen konsentreres om prioriterte satsingsområder og sendes på høring før vedtak i bystyret.

FAKTISKE OPPLYSNINGER

Proessen

En arbeidsgruppe oppnevnt av Trøndelagsrådet med representanter for de to fylkeskommunene, Trondheim kommune, fylkesmennene, utdanningsinstitusjoner og næringsliv har ledet arbeidet siden oktober 2006. Arbeidet med planen ledes av administrasjonene i de to fylkeskommunene og Trondheim kommune. En redaksjonsgruppe bestående av en representant fra hver av de tre hovedansvarlige organer ble oppnevnt som ansvarlig for gjennomføringen.

På grunnlag av en beskrivelse av aktuelle trender og fakta om Trøndelag ble det arrangert en workshop med ca 50 inviterte deltakere på Hell 18.-19. januar 2007. Her deltok representanter for ungdommen, kulturen, idretten, organisasjonslivet, universitet/høgskoler, næringslivet, kommunene i Trøndelag og politikere fra de to fylkeskommunene og Trondheim kommune. Gjennom gruppearbeid kom deltakerne fram til fire-fem aktuelle framtidbilder for Trøndelag i 2020. Arbeidsgruppa og redaksjonsgruppa har så foretatt en videre bearbejding, og endte med tre scenarier: *Evig grønn, Evig vekst og Evig ung*. Trendene i kortversjon og de tre scenariene for Trøndelag 2020 foreligger i en spesialutgave av *Arena Trøndelag*. Med utgangspunkt i *Trøndelag 2020* har det vært en bred dialog om utviklingsretninger for regionen, og hvilke utfordringer og muligheter den nye regionale planen skal ta tak i.

I møte 13.03.2007 vedtok Formannskapet å legge beskrivelsen av trender og faktagrunnlag, samt dialogen rundt scenariene for Trøndelag 2020, til grunn for arbeidet med en regional planstrategi for Trøndelag. Formannskapet sluttet seg til prosess og framdrift for arbeidet med den regionale planstrategien.

Formål

Trondheim kommune

Formålet med planstrategien er å avklare hva som er Trøndelags viktigste utfordringer og muligheter framover, samt å prioritere hvilke tema det regionale samarbeidet skal behandle i felles fylkesplan for neste fireårsperiode. Se *vedlegg 1*. Valg av tema må samtidig ha et langsiktig siktemål, slik at Trøndelag er best mulig rustet til å møte framtiden. Planstrategien avgrensers også tema og problemstillinger som anbefales håndtert i andre prosesser og på andre arenaer. I tillegg skal det anvises hvordan den videre planprosess skal gå og hvem som skal delta (planprogram). Denne framgangsmåten i planprosessen er basert på forslag til ny Plan- og bygningslov, som lenge har vært forberedt. Den ventes nå vedtatt i løpet av 2008, med gyldighet fra 1.1.2009.

Høringsutkastet

I møte 31.07.2007 behandlet formannskapet høringsutkast til regional planstrategi og fattet følgende vedtak:

Formannskapet legger planstrategiens beskrivelse av utfordringer og muligheter i Trøndelag til grunn for det videre arbeidet med Trøndelagsplanen 2009-2013 (felles fylkesplan).

Formannskapet anser at følgende utfordringer er av særlig viktighet og bør prioriteres i det regionale plansamarbeidet for kommende fylkesplanperiode:

- *kunnskap og kompetanse (forskning og utdanning)*
- *arbeidskrafttilgangen på bakgrunn av nasjonale og internasjonale demografiske utviklingstrekk*
- *klimaendringene og den globale oppvarmingen - regionale/lokale konsekvenser*
- *attraktivitet og livskvalitet.*

Synspunkter framkommet i høringsrunden oppsummeres og vurderes før utarbeidelse av endelig forslag til regional planstrategi, som behandles av bystyret i november/desember 2007.

Høringsutkastet har vært til høring med frist 1. oktober. Det er per 30. oktober kommet 47 høringsuttalelser, herav er 21 fra kommuner/regionråd, 11 fra andre offentlige organer, mens 15 er fra andre samfunnsaktører. Et sammendrag av høringsuttalelsene er vedlagt saken, se *vedlegg 2*. Svært mange gir uttrykk for at de valgte temaområdene er viktige og riktige, og støtter de vurderingene som er lagt til grunn. I mange av uttalelsene er det dessuten tatt opp tema som blir viktige innspill i den videre planprosessen.

Arbeidsgruppen har gått gjennom uttalelsene, og følgende grep er gjort i dokumentet:

- Tema *Kompetanse/ Forskning og utdanning* (FoU) deles i to: *Arbeidskraft* og *Forskning og utvikling*.
- *Attraktivitet* tas inn i tittel i tillegg til *Livskvalitet og helse*
- Trondheims rolle i forhold til regionens utvikling beskrives i et eget avsnitt
- Strukturen i dokumentet baseres på de valgte temaene. Utfordringer og muligheter beskrives kort i tilknytning til hvert tema. I tillegg tas med en punktvis påpeking av deltema som vil være sentrale.

Prioriterte planområder

Ut fra arbeidet med og prosessen rundt Trøndelags viktigste utfordringer og muligheter framover, konkluderer planstrategien med sju prioriterte planområder. Strategier for å møte utfordringene og utnytte mulighetene innenfor disse områdene, skal utvikles gjennom neste fase i planprosessen.

Trondheim kommune

- *Klima som utfordring og mulighet*
- *Energi – produksjon og anvendelse*
- *Arbeidskraft – demografiske og samfunnsmessige utfordringer*
- *Forskning og utvikling (FoU) – utvikle fortrinn*
- *Bruk av naturressurser i et bærekraftig perspektiv*
- *Attraktivitet, livskvalitet og helse – i bygd og by*
- *Kommunikasjoner – interne og eksterne forbindelser*

Planprogrammet

Planprogrammet angir videre prosess og planbehandling. Det angir hvordan de ulike planoppgavene skal følges opp; hvilke planformer som skal benyttes, hvordan prosessene skal legges opp og hvem som skal delta. Et utgangspunkt for denne arbeidsformen er at det åpnes for ulike delplaner, både tematiske og geografiske. I ny planlov blir en overordnet fylkesplan ikke lenger obligatorisk.

Trøndelagsrådet fortsetter som styringsgruppe, og den administrative arbeidsgruppen vil også delta i denne fasen. Arbeidet med de ulike temaområdene vil bli ivaretatt av arbeidsgrupper med eksterne aktører. På flere områder er det etablerte grupper som det er naturlig å trekke inn i prosessen.

Som deltakere i prosessen pekes på regional stat, kompetansemiljøene, næringslivsrepresentanter og frivillig sektor. I tillegg vil det bli lagt vekt på at kommunene er representert. Fylkeskommunene/ Trondheim kommune stiller sekretær til rådighet for hver av gruppene.

Tidsplanen forutsetter oppstart av arbeidet i temagruppene i januar 2008. Et første utkast vil danne grunnlag for dialogmøter med kommuner og andre aktører i løpet av april. Ut fra reaksjoner og drøftinger i denne fasen bearbeides dokumentet videre til et høringsutkast, som behandles politisk i juni og sendes på høring.

Det legges opp til fellesmøte for fylkestingene og Trondheim formannskap i april. Til dette møtet vil det foreligge et første utkast til ny Trøndelagsplan, som kan danne grunnlag for felles drøfting, mens endelig vedtak først kan gjøres i desember. Loven krever at selve fylkesplandokumentet skal sendes på høring, selv om det har vært gjennomført omfattende runder tidligere i prosessen.

Behandling

Regional planstrategi etter høring ble første gang drøftet i Trøndelagsrådets møte 24.10.2007. Rådet vurderte dokumentet og prosessen som et godt grunnlag for videre arbeid med ny Trøndelagsplan, uten å gå inn i de valg og prioriteringer som er gjort. Hovedfokus i debatten var på et overordnet nivå; hva legges i "balansert utvikling", den administrative strukturen, Trondheims betydning og rolle. Rådet vil komme tilbake til en mer detaljert behandling i møtet 19. desember, etter at ansvarlige politiske organ i fylkeskommunene og Trondheim kommune har hatt sine drøftinger og gjort vedtak. Dersom disse behandlingene gir vedtak som ikke er likelydende/ sammenfallende, forutsettes at Trøndelagsrådet gis fullmakt til å samordne vedtakene. Alternativet vil være å ta ut de delene det ikke oppnås enighet om.

DRØFTING

Samarbeid i Trøndelag

Gjeldende Trøndelagsplan har vært fundamentet for mye av det utviklingsrettede samarbeidet i Trøndelag de siste årene. Verdien av å ha et omforent strategidokument ligger blant annet i at det signaliserer vilje til felles innsats for oppgaver som tjener regionen. Også tiltak som ikke direkte springer ut fra innholdet i fylkesplanen tjener på det brede samarbeidet og de mange nettverkene som er etablert.

Trondheim kommune

Samarbeidet om felles fylkeplan mellom to fylker og en storby er unikt i Norge. Kommunenes Sentralforbund (KS) tok initiativ til og finansierte en evaluering, utført av NIBR Norut og Norut Samfunn, som fulgte fylkesplanprosessen over en periode på drøyt et og et halvt år. Evalueringen omfattet også første del av iverksettelsesfasen, gjennom utarbeidelse og gjennomføring av Samhandlingsprogram 2005 og utarbeidelse av Samhandlingsprogram 2006. Det ble utgitt to delrapporter og en sluttrapport, disse er tilgjengelige på Trøndelagsrådets hjemmeside.

Konklusjonen i sluttrapporten er at samarbeidet har styrket den regionale samhandlingsevnen. De tre partnerne har fått økt tillit til hverandre, og felles innsats har gitt tyngde overfor sentrale myndigheter. Regionale utviklingsspørsmål har fått en mer markert plass på dagsordenen i politiske organer gjennom samarbeidet om Trøndelagsplanen, og virksomheten har i større grad fått et landsdelsformat.

Forskerne peker også på en del områder som må videreutvikles:

- Innsatsen må konsentreres mer om ambisjonene skal nås.
- En sterkere og mer strategisk satsing på partnerskapene. De store kunnskapsinstitusjonene, næringsliv, kommuner og statlige sektormyndigheter er for lite involvert.
- Prosessen i Trøndelag er lagt opp som innovasjonsorientert planlegging; dvs planlegging som et mobiliserings- og utviklingsredskap, mer enn offentlig samordning på tvers av sektorer og nivåer. Dette reiser behov for en diskusjon om demokratidimensjonene i prosessen.

Av konkrete, synlige resultater av samarbeidet kan nevnes Filmsentret, Pop-/rocksenteret, Oi! – trøndersk mat og drikke og Matfestivalen. Samferdselsprioriteringene er langt mer samordnet enn tidligere, og felles oppptreden i gassrørsaken er også blitt lagt merke til.

Utfordringer i Trøndelag

Arbeidet med gjeldende fylkesplan startet i 2003 med utarbeidelse av et felles dokument som viste utfordringene regionen stod overfor i de nærmeste årene. Bevisstheten om at begge fylkene på de fleste områder stod overfor de samme utfordringene, og den største byens betydning, bidro til at en fant å ville samarbeide om å utvikle strategier og tiltak for å møte dem. Utgangspunktet er det samme denne gang; Trøndelags utfordringer møtes best i fellesskap.

Sør- og Nord-Trøndelag fylkeskommuner har ulike politiske styringssystemer, og Trondheim styres etter formannskapsmodellen. Det medfører at de politiske aktørene har en litt ulik nærhet til prosessen underveis, noe som kan utgjøre en utfordring det er viktig å være oppmerksom på.

En annen utfordring for samarbeidet er den sterke sentraliseringen og urbaniseringen som gjør seg gjeldende, også i Trøndelag. Trondheims tyngde i regionen kan i denne sammenhengen oppleves som en trussel for distriktene. I et nasjonalt og internasjonalt perspektiv er det like åpenbart at sentraliseringen også truer Trondheim. Stadig mer makt er flyttet ut av regionen. Fokus på "balansert utvikling" illustrerer de avveiningene som må foretas mellom innsats for å sikre bosetting og aktivitet i distriktene, og innsats for å utvikle Trondheims styrke som universitetsby, teknologyngdepunkt og kultur- og servicesenter for landsdelen. Uten at Trondheim har styrke vil hele landsdelen svekkes.

Klimatrusselen krever innsats på alle nivå. Utfordringene på dette feltet inngår også i arbeidet med felles risiko- og sårbarhetsanalyse for regionen, og situasjonen vil kreve at strategier og løsninger en velger på andre områder, tar hensyn til klimaet. I hvor stor grad er vi villig til å legge begrensninger på utvikling av hensyn til negative klima- og miljøkonsekvenser?

Utenfor kysten finnes store ressurser av olje og naturgass. Med bærekraftig utvikling som grunnleggende verdi reises spørsmålet om hvilke krav som må stilles til utvinning og utnyttning av disse ressursene.

Trondheim kommune

For Trøndelag kan situasjonen også by på muligheter. Regionens kompetansemiljø har mye å bidra med i utvikling av klimavennlig teknologi, ikke minst innenfor energisektoren. Dette styrkes av at regionen har store muligheter for produksjon av fornybar energi. Det høye og stadig stigende energiforbruket er imidlertid en del av problemet. Av hensyn til klimaet er det derfor ønskelig å redusere energiforbruket. For å oppnå det kan vi bli utfordret på å gi avkall på vekst innenfor enkelte områder.

I analyser som ser på Trøndelag i et større perspektiv framheves kompetansemiljøene som regionens viktigste fortrinn, og spesielt gjelder dette NTNU og SINTEF. At denne styrken hittil ikke har vært utnyttet godt nok, er både en utfordring og en mulighet.

Konkurransen om arbeidskraften er i dag global. Tilgangen på arbeidskraft kan bli en av de viktigste begrensningene for vår velferd. Trondheim og Trøndelags teknologiprofil gjør at etterspørselen etter arbeidskraft spesielt vil gjelde ingeniør- og realfag. Det gjelder både for å sikre fortsatt nok arbeidskraft med høy kompetanse innenfor undervisning og forskning, men også for å kunne utvikle flere bedrifter og produkter som resultat av forskningsaktiviteten. Denne kompetansen er i ferd med å bli en kritisk faktor også i kommunene, men her er det først og fremst helse- og omsorgssektoren som vil møte arbeidskraftmangel etter hvert som antall eldre øker. Sentraliseringen har medført at forholdet mellom aldersgruppene er endret. Barnefamilieene i distriktene er færre og mange av de unge som vokser opp flytter ut. I framtiden vil flere barn fødes i byene enn i distriktene.

KONKLUSJON

Rådmannen vil understreke at formålet med den regionale planstrategien er å avklare hva som er Trøndelags viktigste utfordringer framover, og vise hvordan disse skal følges opp i det videre planarbeidet. Planstrategien skal *ikke* inneholde strategier og tiltak for hvordan utfordringene skal møtes, dette kommer i neste fase. Arbeidet med mål og strategier skal utgjøre hovedinnholdet i selve Trøndelagsplanen, som vi starter arbeidet med i januar 2008. Konkrete tiltak for å gjennomføre mål og strategier skal så i sin tur utformes i handlingsplaner – kalt samhandlingsprogram. Planprogrammet legger opp en prosess som gir mulighet for bred deltakelse og påvirkning av strategiene for videre utvikling i Trøndelag.

Parallelt med den *regionale* planstrategien for hele Trøndelag arbeider rådmannen med en planstrategi som spesielt behandler de utfordringer Trondheim som kommune og by står overfor. Rådmannen vil sørge for god koordinering mellom disse prosessene.

Rådmannen tilrår at bystyret slutter seg til beskrivelsen av regionens viktigste utfordringer og muligheter, samt det foreslåtte opplegget for videre arbeid med en ny Trøndelagsplan 2009-2013, slik dette framgår av forslaget til regional planstrategi.

Bystyrets vedtak oversendes Trøndelagsrådet for behandling. Det kan være hensiktsmessig at bystyrets representanter i Trøndelagsrådet gis fullmakt til å justere og samordne eventuelle vedtak med formuleringer som er tilnærmet sammenfallende i innhold dersom vedtakene i fylkestingene og bystyret samlet sett tilsier dette.

Trondheim kommune

Rådmannen i Trondheim, 01.11.2007

Gerhard Dalen
kommunaldirektør

Sigmund Knutsen
rådgiver

Vedlegg:

1. Forslag til regional planstrategi for Trøndelag 2009-2013, datert 30.10.2007
2. Oppsummering av høringsuttalelsene

Orienteringsvedlegg til partigruppene i bystyret:

- Gjeldende Felles fylkesplan for Trøndelag 2005-2008 (2 ex)
- Samhandlingsprogrammet 2007 (2 ex).

REGIONAL PLANSTRATEGI FOR TRØNDELAG

I. INNLEDNING

Formålet med planstrategien er å avklare hva som er Trøndelags viktigste utfordringer og muligheter framover, samt å prioritere hva det regionale samarbeidet skal behandle i felles fylkesplan for neste fireårsperiode. Valg av tema må samtidig ha et langsiktig siktemål, slik at Trøndelag er best mulig rustet til å møte framtiden.

Planstrategien avgrensner også tema og problemstillinger som anbefales håndtert i andre prosesser og på andre arenaer.

Bakgrunn

Kreative Trøndelag – her alt e mulig uansett er Trøndelags felles plan for perioden 2005-2008. Dette var første gang det ble laget en fylkesplan felles for to fylker og en storby. Samarbeidet har fortsatt i gjennomføringsfasen, og Trøndelagsrådet har fungert som styringsgruppe. Ved oppstarten av arbeidet med ny fylkesplan, for perioden 2009-2012, ble det gjort vedtak i Sør-Trøndelag fylkesting, Nord-Trøndelag fylkesting og Trondheim formannskap om å videreføre samarbeidet.

Proessen

Arbeidet med ny Trøndelagsplan startet med utarbeidelse av scenariene *Trøndelag 2020*, som beskriver tre ulike framtidbilder av Trøndelag:

Evig grønn som tilpasser seg mangel på elkraft og arbeidskraft med ny miljøteknologi og småskala produksjon basert på trøndersk natur, kultur og mattradisjon.

Evig vekst som har gjennomslag med kommersialiserte produkter basert på de teknologiske forskningsmiljøene, og slik tiltrekker seg internasjonal kompetanse og kapital.

Evig ung som er et Trøndelag i front på utvikling av offentlige velferdsordninger, basert på forskning, teknologiutvikling og import av arbeidskraft.

Som grunnlag for arbeidet med scenariene og planstrategien ble det laget en oversikt over internasjonale og lokale trender som påvirker utviklingen. Ut fra dette materialet ble det arrangert et todagers verksted med deltakere fra kultur, FoU-miljøene, næringsliv, ungdom, kommuner og offentlige etater, hvor grunnlaget for scenariene om Trøndelag ble utarbeidet. Med utgangspunkt i *Trøndelag 2020* har det vært en bred dialog om utviklingsretninger for regionen, og hvilke utfordringer og muligheter regionens felles strategier må ta tak i. Hoveddialogen med kommunene er gjennomført ved regionale møter hvor offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og næringsliv har deltatt. Trøndelagsrådet har arrangert miniseminar med deltakelse fra sentrale aktører i regionen. Scenariene og fylkesplanprosessen har ellers vært tatt opp i flere ulike fora for å få bredest mulig engasjement i Trøndelags utvikling. Et utkast til regional planstrategi har vært på høring i kommuner og hos andre samfunnsaktører i offentlig og privat sektor, som i all hovedsak har gitt bred støtte til de valgte temaene.

Trondheim kommune

Trøndelagsrådet er styringsgruppe for prosessen. Rådet har oppnevnt en administrativ arbeidsgruppe med deltakere fra regional stat, FoU-institusjoner, næringslivsorganisasjoner og ungdomsorganer. Gruppen følger prosessen tett og fungerer som referansegruppe for arbeidet. Sekretariatet ivaretas av fylkeskommunene og Trondheim kommune i fellesskap.

Noen fakta om Trøndelag

Trøndelag har positiv befolkningsutvikling, og siden år 2000 har befolkningsveksten vært på gjennomsnittlig 0,7 % årlig eller om lag 2800 personer. Veksten for hele landet i samme periode er på 0,6 % årlig. Veksten skyldes først og fremst nettoinnvandring. Trøndelag har dessuten høye fødselsoverskudd fordi det er mange kvinner i de mest aktuelle aldre. Synkende dødelighet bidrar også til befolkningsvekst. Trekk ved samfunnsutviklingen knyttet til livsstil, inaktivitet, fedme, rus, m.v., utgjør imidlertid en trussel mot den generelle folkehelsen, og den oppvoksende generasjonen kan bli den første med kortere levealder enn sine foreldre..

Veksten i befolkningen er svært ujevnt fordelt. I Trøndelag bor nå over 70 % av innbyggerne i byer og tettsteder. 58 prosent av befolkningen bor i Trondheimsregionen (bolig- og arbeidsmarkedsregionen iflg SSB), 25 % i småbyregioner, 13% i småsenterregioner og 4 % i områder med spredt bosetting. Trondheimsregionen, inkludert Stjørdal, vokser sterkt. I tillegg er kommuner med regionsentre, så som Orkdal, Oppdal Røros, Namsos, Vikna, Ørland samt innherredskommunene på akse Levanger – Steinkjer på plussiden. Utviklingen i de øvrige områdene viser ulike grader av befolkningsnedgang. Det er enkeltkommuner i ulike deler av landsdelen som kan ha vekst, selv om det området den inngår i til sammen har nedgang i folketall. Dette gjenspeiler at sentraliseringen skjer på flere nivå.

Ulike utfordringer står i fokus i ulike deler av regionen. Det er viktig at planarbeidet tar for seg tema som både de sentrale delene og distriktene i Trøndelag opplever som aktuelle og vesentlige. Ved flere av temaene i planstrategien vil en også kunne se andre skillelinjer enn sentrum – distrikt. Det kan derfor bli behov for å operere med ulike kommunegrupper/ regioninndelinger, avhengig av problemstilling som behandles.

Flere fakta om Trøndelags befolkning, næringsliv m.m. finnes på Trøndelagsrådets hjemmeside.

Trondheims betydning for Trøndelag

En rapport fra FN's befolkningsfond UNFPA påpeker at i 2008 vil mer enn halvparten av verdens befolkning bo i byer, og i 2030 vil andelen ha økt til 60 prosent. På landsbasis bor i dag 56 % av barna under 15 år i sentrale strøk. For å opprettholde bosettingsmønsteret vil man i framtiden være avhengig av at ungdom oppvokst i sentrale strøk velger å bosette seg i mindre sentrale områder som voksne.

Ut fra fordeling av befolkning og arbeidsplasser kan en snakke om en todeling av Trøndelag – Trondheimsregionen og distriktene. Trondheimsregionen som arbeids-, bolig – og serviceområde omfatter et betydelig større omland enn bolig- og arbeidsregionen. I akse Steinkjer – Trondheim – Orkdal – Oppdal er befolkningsveksten svakere med økende avstand til Trondheim. I forhold til øvrige deler av Trøndelag er hele denne akse likevel et vekstområde. Både i utforming og gjennomføring av gjeldende fylkesplan har det vært en uttalt målsetting at arbeidet skal bidra til balansert utvikling i hele regionen. Distriktene trenger en dynamisk landsdelshovedstad, og Trondheim trenger et livskraftig omland. Det samme må legges til grunn også for samarbeidet om ny fylkesplan.

Forståelsen av balansepunktet må være basert på forståelsen av at Trøndelags videre utvikling er nært knyttet til Trondheims utvikling. Byen er innfallsporten til mange internasjonale trender, vertskap for den

Trondheim kommune

mest avanserte tjenesteytingen, og senter for kommunikasjon, kunnskap, kultur, handel, kapital og innovasjon. En sterk by som drivkraft i regional og nasjonal verdiskaping er et uvurderlig fortrinn i konkurransen mellom regionene nasjonalt og internasjonalt, en konkurranse som i dag er sterkere enn noen gang. Trøndelag kan ikke ta for gitt at Trondheims sterke posisjon blir opprettholdt – det vil kreve samordnet arbeid på flere plan og tydelige prioriteringer. En positiv utvikling i Trondheim skal også styrke distriktene. Rapporten om *Nord-Trøndelags fortrinn* (2006) sier det slik: "For nordtrønderne utgjør nærhet til storbyen Trondheim snarere en mulighet og styrke, som bør utvikles bedre. Det er en langt større trussel at stadig mer makt og beslutninger er flyttet ut av regionen. Men samtidig er det viktig at det er tilstrekkelig balanse i alt samarbeid, og i utviklingen av regionen".

II. TRØNDELAGS VIKTIGSTE UTFORDRINGER OG MULIGHETER - PRIORITERTE PLANOMRÅDER

Optimistiske holdninger i befolkningen med hensyn til utviklingsmuligheter er en sentral trivsels- og bolystfaktor. I Trøndelag ønsker vi å skape framtidsoptimisme i alle deler av regionen gjennom en differensiert politikk som utnytter lokale fortrinn. En aktiv regionalpolitisk tilpasning og differensiering krever en stor grad av ansvarlig regionalt samarbeid og koordinering av innsatsen. Det er en forutsetning for arbeidet at regjeringen gir mulighet til å utnytte det lokale og regionale handlingsrommet.

Hva som anses som Trøndelags viktigste utfordringer og muligheter er kommet fram gjennom en omfattende prosess med bred deltakelse i flere faser, og de representerer tema/ planområder som skal prioriteres i det videre arbeidet med ny felles fylkesplan for Trøndelag. Gjennom neste fase i planprosessen skal det utvikles mål og strategier for å møte utfordringene og utnytte mulighetene.

PRIORITERTE PLANOMRÅDER

- 1. Klima som utfordring og mulighet**
- 2. Energi - produksjon og anvendelse**
- 3. Arbeidskraft – demografiske og samfunnsmessige utfordringer**
- 4. Forskning og utvikling (FoU) – utvikle fortrinn**
- 5. Bruk av naturressurser i et bærekraftig perspektiv**
- 6. Attraktivitet, livskvalitet og helse – i bygd og by**
- 7. Kommunikasjoner – interne og eksterne forbindelser**

Nedenfor gis en kortfattet gjennomgang av utfordringer og muligheter innenfor hvert tema. Til slutt presenteres et program for videre prosess.

1. Klima – utfordringer og muligheter

Verden vil oppleve store endringer i miljø og klima. Både *Stern-rapporten* (2006) og *Lavutslippsutvalget* (NOU 2006:18) slår fast at *rask iverksetting av tiltak* vil kunne redusere de potensielt katastrofale skadevirkningene av den globale oppvarmingen på lengre sikt, og redusere kostnadene vesentlig. Det er derfor av stor betydning at dette blir et hovedtema i kommende planperiode.

Klimaendringene vil påvirke rammebetingelsene for både landbruket og fiskeri-/havbruksnæringene. Andre alvorlige følger av klimaendringene er økt fare for flom, skred og ras, dette representerer en trussel mot både infrastruktur og bebyggelse. Miljøhensyn vil måtte implementeres innen de fleste sektorer og politikkområder.

Det kreves vilje til internasjonale løsninger og endringer i nasjonal politikk. Men også regionale og lokale myndigheter har et handlingsrom for tiltak, og den enkelte borger kan ta ansvar for sine valg som forbruker. Statens forurensningstilsyn (SFT) har beregnet at norske kommuner kontrollerer tiltak som kan kutte norske utslipp av klimagasser med 8 millioner tonn innen 2020. Det tilsvarer 15 % av Norges totale utslipp av klimagasser. Lavutslippsutvalget har identifisert 15 tiltak som til sammen vil kunne medføre nødvendig reduksjon i norske utslipp i et langsiktig perspektiv. Mange av tiltakene kan iverksettes på lokalt og regionalt nivå. Bl a medfører kommuners og offentlige etaters innkjøp og tjenester betydelige utslipp, både direkte ved bruk av fyringsolje og drivstoff i bygninger for skole og helse/ omsorg, og indirekte ved innkjøp av bl. a. transporttjenester og avfallshåndtering. Andre indirekte lokale konsekvenser er bl. a. knyttet til industriell produksjon, og innen jordbruk og fiskeri/ oppdrett.

Tilgang på energi er en forutsetning for bosetting og næringsvirksomhet. Samtidig er energiforbruket i verden en hovedbidragsyter til miljøproblemene. Situasjonen krever både energiøkonomisering og nye løsninger, ikke minst i forhold til fornybar energi og utvikling av ny teknologi. Her ligger det store muligheter for teknologimiljøene, i samarbeid med industri og annet næringsliv. NTNU, høyskolene, SINTEF og andre forskningsmiljø kan - sammen med små og store industribedrifter i hele Trøndelag - gi grunnlag for nye virksomheter med positiv betydning for miljøet.

Planarbeidet skal utvikle strategier for å møte klima- og miljøutfordringene på en rekke områder.

- Kommuner, fylkeskommuner og offentlige etater har en rolle som samfunnsutviklere. Et sentralt tema er hvordan denne rollen kan utøves mer klimavennlig i forhold til arealbruk, utbyggingspolitikk og transportbruk, avfallshåndtering, fornybar energi, krav til utbyggere om oppvarmingsløsninger, dialog med innbyggere og næringsliv mm.
- Kommuner, fylkeskommuner og offentlige etaters egen virksomhet – Hvordan denne kan innrettes mer miljøvennlig i forhold til innkjøpspolitikk, energiøkonomisering, nye løsninger for oppvarming av boliger og næringsbygg, reiser/transport i egen virksomhet, målrettet arbeid i forhold til egne ledere og ansatte, valg av matvarer mm.
- Næringslivet generelt, herunder landbrukssektoren, slipper ut mye klimagasser. Et tema er på hvilken måte disse kan påvirkes i miljøvennlig retning. FoU-miljøenes kompetanse må involveres for å utvikle nye arbeidsmåter og ny teknologi.
- Sentrale elementer i arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser for Trøndelag (ROS) må integreres i fylkesplanarbeidet.

2. Energi – produksjon og anvendelse

Midt-Norge er en energirik region, med store ressurser av olje, naturgass, vann og sjø, vind og råstoff for bioenergi. Energi er basis for betydelig næringsvirksomhet. Tilgangen til konkurranse-dyktig energi har historisk gitt mulighet for å bygge opp en viktig kraftforedlende industri i Trøndelag. Dette fortrinnet er i ferd med å forvitte, og det er knyttet stor usikkerhet til hvordan både kraftbehov og særlig kraftproduksjon vil utvikle seg framover.

Klimatrusselen reiser også spørsmål om i hvilken grad vi ønsker å satse videre på denne type industri og andre bruksområder som medfører et stadig økende energiforbruk. Hvilket utgangspunkt vil en i Trøndelag legge til grunn for sine utviklingsstrategier på energiområdet?

Satsing på fornybare energikilder vil uansett øke, og Trøndelagsregionen må gripe handlingsrommet for utvikling av klimavennlig energiteknologi. Regionen har både naturgitte og kompetansemessige ressurser som gir et forsprang i dette kappløpet.

Vindkraft har et stort potensial både til lands og til havs, og kan gi like mye energi som dagens vannkraft. I landbruket er ulike former for avfall en aktuell bioenergikilde, som ikke vil konkurrere om råstoff til bruk i matproduksjon. For trevirke kommer den største effekten fra avfall etter ordinær avvirkning. Med økt avvirkning vil diesel og etanol fremstilt fra norsk skog i løpet av 15-20 år kunne konkurrere med drivstoff produsert fra råolje. Det er likevel viktig å forholde seg til at olje og gass ennå i mange år framover vil være en viktig næring i Norge. For Trøndelag vil det bety at vi fortsatt må sørge for å opprettholde posisjonen innenfor næringen, og samtidig bidrar til å utvikle teknologi som reduserer og håndterer utslipp.

Kapasiteten på det sentrale overføringsnett i Midt-Norge er sprengt, og er derfor en utfordring dersom det skal være mulig å utnytte alternative energiformer og redusere regionens sårbarhet for svingninger i kraftmarkedet.

Planarbeidet skal utvikle strategier for bærekraftig produksjon og anvendelse av energi.

- Trøndelag må utnytte sine fortrinn innenfor teknologikompetanse og gå i front i utvikling av klimavennlig teknologi for energiøkonomisering og utnyttelse av fornybar energi. Utviklingen kobles til regionens egen energiproduksjon.
- Potensialet i vindkraft, bioenergi og andre fornybare energikilder er stort. Produksjonen må samordnes for å få best mulig utnyttelse med minst mulig ulemper.
- Olje og gass-sektoren representerer en viktig næring i Trøndelag. Utvikling av teknologi som fører til mer klima- og miljøvennlig bruk av fossile energibærere – og da særlig rensing, lagring og gjenbruk av CO₂, – vil være en vesentlig styrke for næringen.
- Utfordringer knyttet til kapasiteten på overføringsnett er en viktig faktor for energisektoren i Trøndelag, og er bl.a. av stor betydning for utbygging av alternative energikilder, spesielt vindkraft.

3. Arbeidskraft - demografiske og samfunnsmessige utfordringer

Konkurransen om arbeidskraften er global. I Europa kan lave fødselstall og etter hvert reduksjon i befolkningsandelen som er yrkesaktiv, svekke EU's økonomi. Parallelt vil eldrebølgen fra ca 2020 bety store utfordringer. I rapporten *Rikdommens dilemma* ser ECON (2006) tilgangen på arbeidskraft som en av to begrensninger som kan true den norske velferdsmodellen. Selv om Trøndelag har en befolkningsvekst noe over landsgjennomsnittet, er befolkningsutviklingen en utfordring også her. Eldrebefolkningen vokser, og relativt sett blir andelen i yrkesaktiv alder mindre. Dette vil ha store konsekvenser for arbeidskrafttilgangen innenfor både offentlig og privat sektor.

Arbeidskrafttilgangen beror på flere faktorer: innvandring/innflytting, hvor stor del av befolkningen mellom 20 og 70 år som er yrkesaktive, og reproduksjon gjennom fødsel, oppvekst og utdanning. Andre faktorer av stor betydning er arbeidstid og pensjonsalder.

Den delen av befolkningsveksten som skyldes innvandring virker sentraliserende, og kommer i tillegg til de nasjonale og regionale flyttestrømmene, som også forsterker bosettingen i og rundt byene. Fokus på vilkårene for bosettingen i distriktene er nødvendig.

Vi er i dag avhengig av utenlandsk arbeidskraft, samtidig som landene disse kommer fra i framtiden både vil ha bedret sin økonomi og ha stort behov for arbeidskraften selv. Rekruttering av fagutdannet arbeidskraft fra andre land reiser derfor betydelige etiske spørsmål.

Det er i dag ca 700.000 mennesker i yrkesaktiv alder som er utenfor arbeidslivet. Av disse kunne flere vært yrkesaktive om utdanning og arbeidsliv ble bedre tilrettelagt, bl.a. ved utvikling og bruk av teknologiske løsninger. Om vi i større grad klarer å integrere og kvalifisere innvandrere vil det også ha stor betydning.

I et 20-30 årsperspektiv vil en selv en liten økning i fødselstallene bidra mye til å dekke avgangen fra arbeidslivet. Når Norge har vesentlig høyere fødselstall enn mange land, kan det ha sammenheng med tilrettelegging av arbeidslivet gjennom lovgivning, familie- og likestillingspolitikk, barnehage-utbygging, m.m. For samfunnet vil det også være en god investering å bygge lokalsamfunn som gir barn og unge en trygg og god oppvekst, og et skolesystem som ivaretar og utvikler den enkeltes styrker og kvaliteter, slik at flest mulig kan bli borgere som kan bidra til samfunnsbyggingen.

Arbeidskraftens kompetanse er også vesentlig. I næringslivet er det særlig teknologisk kompetanse som er utfordringen, mens det i offentlig sektor spesielt er personell innenfor helse og omsorg som etterspørres.

Planarbeidet skal utvikle strategier for befolkningsvekst og økt tilgang av arbeidskraft til Trøndelag som landsdel, og for de ulike delene av regionen.

- Sentraliseringstrenden gir distriktene særlige utfordringer med å skaffe og beholde kompetent arbeidskraft.
- En betydelig arbeidskraftreserve finnes i grupper av potensielle arbeidstakere som står utenfor arbeidslivet. Innvandrere og uføretrygdete kan i større grad bli yrkesaktive, gjennom bedre tilrettelegging av utdanning og arbeidsliv.
- Kan egenproduksjonen av trøndere økes? Et tema er hvordan en ved ytterligere tilrettelegging for barnefamilier i arbeidsliv og på andre måter kan gjøre det lettere for unge par og småbarnsfamilier som ønsker det å få flere barn.
- Hvordan barn og unge kan få en oppvekst som bidrar til at alle fullfører en utdanning og deltar i

Trondheim kommune

arbeidslivet. Ut fra et samfunnsperspektiv er det ønskelig med større samsvar mellom unges yrkesorientering og samfunnets behov for kompetanse, f.eks. i forhold til real-/ingeniørfag og helse/omsorg.

4. Forskning og utvikling (FoU) – utvikle fortrinn

De nordiske landene har verdens mest konkurransedyktige økonomier, (*World Economic Forums rapport for 2006-2007*). Åpne samfunnsinstitusjoner og politisk engasjement kombinert med høy utdanning og fokus på teknologi og innovasjon, er en vellykket strategi for å opprettholde konkurransevnen i små, høyt utviklede økonomier.

Trøndelag har en bred FoU-sektor, med en spesiell posisjon innenfor teknologiområdet, som er sterk også internasjonalt. For regionen utgjør dette et fortrinn som det er viktig å utnytte og beholde. Kunnskapsinstitusjonene skaper ringvirkninger sysselsettingsmessig og økonomisk i form av høyteknologisk tjenesteyting, men ikke i form av produksjon i tilsvarende grad.

I 2004 hadde NTNU 19.540 registrerte studenter, HiST 7.850 og HiNT 4.255, til sammen over 31.000 studenter. I tillegg kommer ca nærmere 7000 fjernstudenter med fullførte studier. Andelen av kandidatene som blir i Trøndelag etter endt utdanning varierer mye, men er ikke på mer enn 27 % for sivilingeniører fra NTNU. Tilgang på godt kvalifiserte lærere og forskere er nødvendig for at NTNU, høgskolene og SINTEF kan opprettholde en ledende posisjon. (Jfr. tema *Attraktivitet, livskvalitet og helse.*)

Visjonen i gjeldende felles fylkesplan er *Kreative Trøndelag – her alt e mulig- uansett*. Planen peker på mennesket som Trøndelags viktigste ressurs. I følge *OECD-prosjektet om høyere utdanningsinstitusjoners bidrag til regional utvikling (2006)* er Trøndelags problem mangelen på større felles visjoner som kan får landsdelen inn på et nytt utviklingsspor. Det finnes lite stimulans til endring. Regionen har potensial for mye større vekst og en mer betydningsfull rolle i Norge, mener OECD. Trondheim kunne bli Norges nest største by og et sentralt internasjonalt brohode for kunnskapsbasert utvikling i løpet av de neste 20-30 år. OECD tror potensialet er der, gitt framveksten av flere høyteknologiske selskaper kombinert med utenlandske investeringer og nye selskaper som flytter til Trondheim.

NTNU og SINTEF er regionens sterkeste kort i utviklingen av kunnskapsøkonomien, og det er viktig å styrke deres rolle som brobyggere til nasjonale og internasjonale kunnskapsnettverk. Et regionalt engasjement bør i større grad inngå i NTNU og SINTEFs strategier. Høgskolene HiNT og HiST har en klar regional rolle i dag, men deres utadrettede virksomhet og FoU-aktivitet kan styrkes.

Forskning er en svært sentral stimuleringsfaktor for økt innovasjon, og dermed for næringsutvikling og regional utvikling. En god samhandling mellom forskningsmiljø, næringsliv og regionale myndigheter er derfor helt grunnleggende for knoppskyting i eksisterende næringsliv og for ny-etableringer. Satsinger gjennom VRI-Trøndelag (*Virkemidler for regional forskning og innovasjon*) gir regionen en god mulighet til å ta tak i denne utfordringen. Også innen offentlig sektor skjer det innovasjon, men den får relativt liten oppmerksomhet. Innovasjon er vanskelig å måle, men indikatorer for innovasjonsaktivitet viser høy score både i Nord- og Sør-Trøndelag (KRD, 2007).

Planarbeidet skal utvikle strategier innen flere områder for å møte utfordringene innen forskning, utvikling og innovasjon. RIS-prosjektet (*Regionale innovasjonsstrategier*) anbefaler følgende strategiområder (2007):

Trondheim kommune

- Samhandling politikk – næring – FoU: etablere enklere og tydeligere samhandlingsstrukturer og utvikle omforente strategier og samkjørte prioriteringer mellom aktørene.
- Regional utnyttelse av FoU-ressurser: Mer samarbeid mellom FoU-institusjonene og bedriftene, mellom FoU-institusjonene og de videregående skolene, samt at studentene knyttes nærmere til det regionale arbeidsmarkedet.
- Trondheim som drivkraft i regionen: betydning som vertskap for de store FoU-institusjonene med ansvar for rammebetingelser og tjenesteyting, og som samarbeidspartner for omegnskommuner og region, offentlige etater og næringsliv.
- Utdanning for rekruttering: hvordan øke interessen for realfagsstudier og øke barn og unges kjennskap til arbeidslivet.
- Verdiskapende entreprenørskap: hvordan utvikle flere innovative og lønnsomme nye bedrifter.
- Sterkere klyngedannelse: hvordan øke samhandlingen mellom bedrifter med beslektet marked/ produksjon/ interesser/ geografi.

5. Bruk av naturressurser i et bærekraftig perspektiv.

Primærnæringene – det tradisjonelle landbruket, reindrifta og marin sektor, samt avledet virksomhet, er viktige grunnlag for bosettingen i store deler av Trøndelag.

Koblingen mellom en råvaresterk region med teknologi/FOU-perspektivet vil kunne utvikle nye fortrinn. Innenfor marin sektor er en slik kobling godt etablert, og det har bidratt til den posisjon som regionens oppdrettsnæring har.

Trøndelag har flere store verneområder. I en sammenheng hvor utvikling av næringsvirksomhet er sentral, er det viktig å fokusere på det kvalitetsstemplet som nasjonalparkstatus innebærer for områdene. Regionen må utnytte potensialet for lokal verdiskaping som ligger i dette, innenfor de hensyn som ligger i verneformål og vernebestemmelser. Samtidig må problemstillinger som er knyttet til den bruksbegrensningen vernestatusen innebærer, også ivaretas. Det vil være nødvendig å utvide og utnytte det regionale handlingsrommet ut fra lokale og regionale behov.

Trøndelag ivaretar store deler av landets rovviltbestander. Det økende antallet rovvilt medfører en belastning for enkelte næringer samt for trygghet og trivsel. Dette setter store krav til utforming av balanserte strategier innefor temaområdet.

Sterk sentralisering over lang tid nært opp mot verdifulle jordbruksområder har ført til stadig nye arealkonflikter. Fylkesplanen må bidra til avklaring av videre arealstrategier for byvekst og nye næringsarealer.

Naturgass og olje utenfor Trøndelagskysten er naturressurser som gir regionen mange arbeidsplasser og inntekter, inklusive de som er knyttet til leverandørnæringer. (Jfr. tema Energi.)

Planarbeidet skal utvikle strategier for bruk av regionens naturressurser på en måte som ivaretar alle aspektene i en bærekraftig utvikling.

- Innenfor tema naturressurser videreføres fokuset på ”grønn og blå” mat som har vært et satsingsområde i siste planperiode.

Trondheim kommune

- Det gis oppmerksomhet mot areal- og miljøspørsmål, hvor innfallsvinkelen vil dekke både bruk og vern. Det må vurderes en sterkere grad av differensiering av forvaltningen av ulike vann- og landarealer slik at kommunene innenfor gitte rammer får en større grad av reell forvaltningsmyndighet. *(Det må foretas en koordinering med fylkesdelplan for Indre Namdal når det gjelder strategiutviklingen innenfor temaområdet.)*
 - Fylkesplanen må bidra til utviklingen av bærekraftige strategier for byvekst og nye næringsarealer. *Dette kan det være aktuelt å behandle videre i en egen plan for næringsarealer i Trondheimsregionen.*
 - Fokuserer på områder hvor kobling av teknologi/ FOU-perspektivet med en råvaresterk region kan frambringe fortrinn.
 - Ulike vernebestemmelser (nasjonalparker, rovdyrvern, o.a.) gir store utfordringer og må møtes med balanserte strategier som styrker lokalt handlingsrom og også utnytter potensialet for alternativ verdiskaping.
- *Oppfølging av videre utviklingsmuligheter innen havbruk og fiskerinæring gjøres med basis i Marin strategiplan for Trøndelag.*

6. Attraktivitet, livskvalitet og helse – i bygd og by

Livskvalitet og attraktivitet er viktig for befolkningsutviklingen. Det handler om hva som skal til for å holde på innbyggerne, hvordan en kan tiltrekke seg nye, og hva som skal sikre at ungdommen vender tilbake etter å ha skaffet seg utdanning og tilfredsstilt utferdstrangen. For å lykkes i dette arbeidet er det viktig å bringe inn kjønnsperspektivet og forståelse av ulike befolkningsgruppers preferanser.

Et grunnleggende spørsmål er hvilke kvaliteter byene, tettstedene og distriktene skal ha for å tjene som rammer for *det gode liv*. Vi vet at arbeidsplasser og botilbud er viktig, men vi vet også at det trengs mer. Helt sentralt er kommunenes tilbud av offentlige infrastruktur; barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester. Det er en utfordring å opprettholde slike tilbud når befolkningsgrunnlaget reduseres og gjennomsnittsalderen stiger. Også private servicetilbud som nærbutikk, kafé og frisør er utsatt når befolkningen, og dermed inntjeningsgrunnlaget, reduseres. Flere steder er det inntekt fra hyttefolk og turister som holder virksomheten gående.

Også næringsvirksomhet trives best i samfunn med gode livsvilkår og høy attraksjonskraft. For reiselivet er det et fundament, men i kampen om arbeidskraften er det en vesentlig faktor for all næringsvirksomhet. Kulturaktiviteter – som i seg selv er arbeidsplasskapende – er et viktig element i dette. Tilrettelegging for variert fysisk aktivitet og opplevelser i naturen, med tilgjengelighet for alle, bidrar i samme retning. Det gjør også kjennetegn ved oppvekstmiljøet i form av stabile og trygge lokalsamfunn med tydelige holdninger overfor kriminalitet, rus og mobbing/ utstøting. Til sammen utgjør dette faktorer som er vesentlige for den alminnelige folkehelsen.

Livskvalitet og attraktivitet er en viktig innfallsvinkel også for Trondheim. Det handler om byenes og regionenes konkurranse og hvilke strategier som velges i denne konkurransen for å synliggjøre og markedsføre seg. Trondheim opplever konkurransen fra andre regioner i Norge og Norden som en stadig større utfordring. Det gjelder å være attraktiv for studenter og forskere, for bedrifter og for investorer. Å utvikle et attraktivt samfunn for internasjonal arbeidskraft og kompetanse er spesielt viktig. Trondheims betydning for hele regionen gjør at dette er viktige spørsmål i et regionalt perspektiv.

Trondheim kommune

Planarbeidet skal utvikle strategier for å styrke attraktiviteten og legge grunnlag for innbyggernes livskvalitet og helse i hele Trøndelag. Begreper som *identitet* og *omdømme* ligger nært opp til dette temaet, og kan være aktuelle å konkretisere i det videre planarbeid.

- Helseområdet er svært viktig for folks livskvalitet. Gode tilbud innen primær- og spesialist-tjenesten er grunnleggende. I tillegg økes fokus på livsstil og forebyggende tiltak gjennom folkehelsearbeid. Å bygge samfunnsutviklingen på prinsippet om universell utforming er viktig for å hindre marginalisering og utstøting.
- For kulturområdet videreføres hovedlinjer fra gjeldende fylkesplan:
 - Kunst og kultur skal bidra til personlig vekst og trivsel – og dermed til bolyst i alle deler av regionen.
 - Kreativitet, kunst og kultur skal bidra til utvikling og verdiskaping.
- Hvordan utvikle attraktivitet, identitet og omdømme med utgangspunkt i distriktenes og byenes fortrinn.
- Oppvekstvilkår. Det er et sentralt tema å gi alle barn og unge gode vilkår og muligheter for omsorg og samvær, og hjelpe dem til å beholde og utvikle nysgjerrigheten og troen på framtiden.
 - *Videreutviklingen av reiselivsnæringen baseres på strategisk reiselivsplan for Trøndelag.*
 - *Risiko- og sårbarhetsanalyser for Trøndelag (ROS) omfatter også tema som er relevante.*

7. Kommunikasjoner - interne og eksterne forbindelser

Tiltak og tilpasninger innenfor samferdselsområdet er viktig for å utvikle en funksjonell region der kostnadene både for person- og godstrafikk minimeres. For distriktene vil økte veginvesteringer være helt avgjørende for å kunne øke verdiskapingen. Det er etablert flere samarbeidsorganer som har til hensikt å understøtte og koordinere slikt arbeid.

Arbeidsmarkedsregionene øker i størrelse, og pendlingsaktiviteten er tiltakende. Vegtransporten er i dag dominerende for regionale reiser, med en betydelig kollektivandel på enkelte strekninger.

Vegstandard, kollektivtransporttilbud og reisetid er også viktig i forhold til å kunne utnytte tilbud som finnes i regionsentrene og i Trondheim. Tilsvarende er dette viktige faktorer om en skal kunne lykkes med å utvikle attraktive aktiviteter og tilbud i distriktene.

Innenfor godstransporten er vegtransport dominerende lokalt og regionalt, for lengre avstander er både bane og sjø viktig. Framover vil det framstå som en utfordring å tilrettelegge infrastruktur slik at langt større mengder av godstransporten kan overføres fra veg til bane og sjø.

En flyplass med et godt utbygd internasjonalt rutenett, er en viktig ressurs for regionen, men for strekningen Steinkjer-Trondheim-Oslo framstår satsing på tog/ høyhastighetstog som en spennende og miljøvennlig mulighet.

Framkommelighet både fysisk og digitalt er viktig både for verdiskaping, kompetanseutvikling og for bolyst. Et godt utbygd bredbåndsnett vil kunne bidra til næringsutvikling ved å gjøre mange slags tjenesteyting mer stedsuavhengig. Priskjellinger som medfører høyere kostnad til transport av elektrisitet og teledata i distriktene har en uheldig effekt.

Planarbeidet skal utvikle strategier for gode og bærekraftige transport- og kommunikasjonsløsninger.

Trondheim kommune

- Det er nødvendig å oppnå en samlet og enhetlig prioritering innenfor samferdselsområdet, som vil øke gjennomslagskraften overfor sentrale myndigheter og gi grunnlag for et felles løft i regionen. (*Gis som føringer for arbeidet med Nasjonal transportplan.*)
- Klimautviklingen gjør at det må legges opp til mer miljøvennlige transportløsninger, både for gods og persontransport. Tilrettelegging for dette krever samordning og langsiktig tenkning.
- For å være aktuell for lokalisering av næringsliv, og også for turisme, er det viktig med gode flyforbindelser både nasjonalt og internasjonalt.
- Bredbånd og mobiltelefondekning er viktig i en tid hvor arbeidsplasser blir mindre avhengig av lokalisering. Aktuelle problemstillinger omfatter både dekning, bruk og pris.

III. PLANPROGRAM

Når planstrategien med planprogram er vedtatt, vil utarbeidelse av strategier og målsettinger innenfor de prioriterte områdene starte på nyåret 2008.

Organisasjon

Trøndelagsrådet vil fungere som styringsgruppe også for det videre arbeidet med planen, med formalisering av vedtak i fylkestingene og i Trondheim bystyre.

Den oppnevnte administrative arbeidsgruppen, med deltakere fra regional stat, næringsliv og FoU-miljøene, fungerer som referansegruppe for fylkesplansekretariatet.

For hvert av temaene oppnevnes egne grupper som jobber med utforming av strategier og prioriteringer. I disse gruppene involveres brede partnerskap og aktuelle nettverk knyttet til de områdene som inngår i arbeidet. Fordi mange innsatsområder vil ha tilknytning til flere tema blir det viktig å sikre god kontakt og kommunikasjon mellom de ulike gruppene. Innenfor flere områder vil det være aktuelt å benytte grupper og nettverk som allerede eksisterer.

Deltakere

- Regional stat, representert ved både fylkesmannsembetene og andre enheter.
- Kompetansemiljøene, både offentlige og kommersielle.
- Næringslivets organisasjoner
- Frivillig sektor
- Det vil bli lagt vekt på å få representasjon fra kommunenivå inn i grupper hvor dette er aktuelt.

Fylkeskommunene/ Trondheim kommune stiller med sekretær for hver av gruppene.

Tidsplan planarbeidet

Temagruppene starter arbeidet i januar 2008. Dialog og utforming av et første utkast vil foregå fram til medio mars. Ut fra reaksjoner og drøftinger i denne fasen bearbeides dokumentet videre til et høringsutkast, som vedtas politisk i juni og sendes på høring. Høringsuttalelsene legges til grunn for videre bearbeiding.

Som del av prosessen møtes Sør-Trøndelag fylkesting, Nord-Trøndelag fylkesting og Trondheim formannskap til felles møte, hvor innholdet i ny Trøndelagsplan drøftes. Det endelig planforslaget behandles i Trøndelagsrådet og forutsettes deretter vedtatt i fylkestingene/ bystyret i desember 2008.

Hva er en regional planstrategi?

Planstrategien skal

- *redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer*
- *vurdere langsiktige utviklingsmuligheter*
- *ta stilling til hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging.*

Den regionale planstrategien skal inneholde et handlingsprogram som angir hvordan de prioriterte planoppgavene skal følges opp og hvem som skal medvirke i planarbeidet.

Statlige og regionale myndigheter og kommunene skal legge den regional planstrategien til grunn for det videre planarbeidet i fylket.

Fra forarbeidene til ny planlov.

Høringsuttalelser til Regional planstrategi	
Kommuner/ regionråd	
Lierne	<p>Støtter den valgte planstrategien.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Folketallsutviklingen må vektlegges sterkere i distriktskommunene. - Samarbeide med Sverige, spesielt grensekommunene, må prøves ut, for å motvirke folkenedgangen. - Tilleggsområder: - Vernede områder kontra næringsutvikling; Kompensasjon for båndlegging av områder; Rovdyrutfordringen; Fiskeoppdrett i ferskvann; Gruvedrift; Mobiltelefondekning; Motorferdsel i utmark; Livskvalitet; Desentralisert etter- og videreutdanning.
Hemne	Støtter den valgte planstrategien.
Meldal	<p>Støtter den valgte planstrategien, med følgende kommentarer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nødvendige med strategier for å heve kompetansenivået i hele regionen. - Laks er en ressurs i og rundt Trondheimsfjorden som krever bærekraftig forvaltning. - Hele regionen skal tas i bruk. Viktig å ha strategier som både hensyntar vekst i de delene som vokser, samt legger til rette og motiverer for vekst i øvrige deler av regionen. - Det er behov for en samlet, regional strategi for entreprenørskap blant barn/unge. Næringslivet må være inkludert i en slik strategisk tenkning. - Fokus på solenergi; regionen har både industri og teknologi på området. - Viktig å føre videre arbeidet med å skaffe like prisvilkår på energi, både regionalt og nasjonalt. - Like viktig med effektive og miljøvennlige kommunikasjonsårer internt i regionen som ut av den.
Malvik	<p>Spesielt viktig å styrke Trondheimsregionen. Støtter den valgte planstrategien med følgende kommentarer:</p> <p>Fokuserer på tema som er relevant for Malvik og Trondheimsregionen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Næringsarealer og jordvern: Mangel på næringsarealer for arealkrevende bedrifter. Jordvern viktig i et pressområde. - Regional konsekvenser av klimaendringer, f.eks. store nedbørmengder er meget viktig. - Livskvalitet: Det er vekstmerter blant flere kommuner i Trondheimsregionen. Nødvendig å utvikle infrastruktur og tjenestetilbud. - Utvikling av Trondheimsområdet må prioriteres for å motstå konkurransen fra andre regioner og utlandet.
Snillfjord	Støtter den valgte planstrategien. Særlig viktig: overordnede klimaplaner og sentraliseringsproblematikken.
Grong	Ser planstrategien som et godt utgangspunkt, og vurderer de valgte områdene som viktige for hele regionen. Likevel viktig å ta hensyn til ulike utfordringer i ulike områder. Følgende framheves for egen kommune:

Trondheim kommune

	<ul style="list-style-type: none"> a. Fokus på sentraliseringsutfordringene b. Sikre gode helsetilbud, blant annet gode lokalsykehus c. Lokalt handlingsrom når det gjelder naturforvaltning d. Rovdyrkonflikt e. Infrastruktur f. Reiseliv
Leka	<p>Fokuserer på områder som er relevant for egen kommune:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bygge allianser mellom lokale krefter - Bruk og vern av naturressurser: tilføre lokalsamfunnet ressurser til utvikling i vernede områder. - Sentralisering: ordninger som legger til rette for desentralisert bosetting - Verdiskaping /Tiltak for å skape en kultur av foretakssomhet. - Næringsutvikling: fem hovedinnsatsområder - Kommunikasjoner: ferjetider og regularitet, ivareta pendling avgangtider hurtigbåt. - Forpliktende partnerskapsavtaler nødvendig.
Inderøy	<p>Støtter at den valgte planstrategien legges til grunn i det videre arbeidet med fylkesplanen, samt arbeide med videreføring av gjeldene plan</p> <p>Viser til de presiseringer som fremgår av vedtaket i Nord-Trøndelag fylkesting.</p>
Vikna	<p>Planstrategien er et godt utgangspunkt, men betydningen av et tydelig kystfokus understrekes. Øvrige kommentarer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klima – aktuelt som gjennomgående tema - Kommunikasjoner - Tema i gjeldende plan bør videreføres - Framhever forankring gjennom felles politiske forum på ulike nivå. Etablere bedre samarbeidsarenaer - Etablere partnerskaap mellom næringsliv og fou.
Verdal	<p>Forslaget til regional planstrategi for Trøndelag gir godt grunnlag for å meisle ut strategier og tiltak som fremmer utviklingen i Trøndelag. Det blir viktig i det videre planarbeid å utforme konkrete strategier som kan være forskjellige og innovative for de enkelte subregioner i Trøndelag.</p> <p>Når det gjelder samarbeidsarenaer og arbeidsformer, vil resultatet av forvaltningsreformen ha betydning for hvem og hvordan de samarbeidende enhetene blir. Dersom den nåværende forvaltningsordning blir videreført i en eller annen modifisert form, må Trøndelagsrådet utvikles videre til å kunne bli et langt mer operativt redskap for Trøndelagsregionen gjennom et tydelig mandat og tilført beslutningsmyndighet. Tilknytningen mot de kommunale regionsamarbeid må defineres tydeligere og bør styrkes.</p>
Rennebu	<p>Slutter seg til prioriterte planområder.</p> <p>Mener det er viktig at distriktenes fortrinn reflekteres i den praktiske politikken, og understreker at medvikrning fra distriktenes ressurser innenfor planområdene må bli tydeligere prioritert i videre prosess.</p>
Midtre Namdal Regionråd (til scenariene)	<p>Viktigste utfordringer: Omdømme/bolyst: Et godt omdømme gir bolyst for eksisterende og nye innbyggere. Av dette følger etablererlyst for nye bedrifter.</p> <p>Energi/klimatrussele: store muligheter innen bioenergi, småkraftverk, rene råvarer og ren mat.</p>
Fosnes kommune(til scenariene)	Tilslutning til uttalelse fra Midtre Namdal Regionråd
Flatanger (til scenariene)	Ser størst muligheter i "Evig grønn". Kan styrke områder kommunen er sterk på. Må ha fokus på marin sektor, må få sin plass i alt det grønne.
Fosen regionråd	<p>Enig i prioriterte planområder med følgende kommentarer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miljøhensyn og utvikling av bærekraftige lokalsamfunn må prege planen: vekst/aktivitet og opprettholde bosetting - Viser til Fosen regionråds prioriterte strategier i Kystprogrammet: <ul style="list-style-type: none"> o Attraktive Fosen - Infrastruktur og samferdsel; Destinasjon; Profilering; Bolyst; Produktutvikling

Trondheim kommune

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kreative Fosen - Entreprenørskap; Foretaksklima; Innovasjonsvilje; Samarbeid; Kultur og reiseliv ○ Lærende Fosen - Skole-/ utdanningstilbud; Innovasjon; Skole og næringsliv; Partnerskap <p>- Viser også til Marin Strategiplan Trøndelag.</p> <p>- Viktig at fylkeskommunene samordner sine handlinger ved iverksetting.</p>
Røros	<p>Støtter hovedområdene, men peker på deltema som det ønskes økt oppmerksomhet mot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Pkt.3 endres til Bruk av natur- og kulturressurser i et bærekraftig perspektiv. 2) Pkt.4 - betydningen av å opprettholde lokalsykehus og desentraliserte spesialisthelsetjenestetilbud. 3) Pkt 5 – transporttilbudet mellom Røros og Trondheim, med hovedvekt på bedring av togforbindelsen. 4) – og drøfting av betydningen Røros flyplass har for hele fjellregionen, inkl. utbygging for å kunne ta mot større charterfly.
Regionrådet for Fjellregionen	<p>Viser til Røros kommunes uttalelse, med følgende tillegg:</p> <p>Pkt.1 - betydningen god tilgang på desentral utdanning har for regional utvikling.</p> <p>Pkt. 5 - trase gjennom Østerdalen for høyhastighetstog; transporttilbudet Hamar - Røros - Trondheim, med hovedvekt på togforbindelsen og bedre samordning av rutetilbud.</p>
Midtre Gauldal	<p>Slutter seg til prioriterte planområder.</p>
Melhus	<p>Slutter seg til prioriterte planområder og framhever nytten av å ha en strategi for samhandling i regionen. Følgende tema er særlig viktig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klima - Kommunikasjoner/velfungerende transportkorridorer - Attraksjon og livskvalitet - Helse og gode oppvekstmiljø - Kunnskap og kompetanse (forskning og utdanning) - Arbeidskrafttilgang - Energi
Stjørdal	<p>Slutter seg til prioriterte planområder. Understreker Trondheims betydning for hele Trøndelag. Hvis Trondheimsregionen ikke motstår konkurransen fra andre regioner i Norge, vil det uansett skje en nedbygging av utkantdistriktene. Kommenterer spesielt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konsekvenser av klimaendringer - Jordvern og næringsarealer - Attraktive boområder og kommunal infrastruktur
Samarbeidsutvalget for Trondheimsreg.	<p>Slutter seg til planstrategien.</p>

Offentlige institusjoner

NSB	<p>Begrenser uttalelsen til jernbanens rolle.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trønderbanen er i dag en ikke ubetydelig lokaliseringsfaktor, og den har et betydelig utviklingspotensial. Viktige stikkord er arealpolitikk - som støtter opp om banens stasjoner og knutepunkter - og fornyelse av infrastruktur, bla. for konseptet ”Trondheim – Steinkjer på 1 time”. - Etter hvert bør det på tilsvarende måte også være grunnlag for en utvikling av tilbudet på aksene Melhus / Heimdal – Værnes / Stjørdal / Skatval. - Kapasitetsmessige tiltak på infrastrukturen vil også tjene godstrafikken . - Slutter seg til planforslagets påpekning av høyhastighetstog Steinkjer – Trondheim – Oslo som en spennende mulighet.
NTE	<p>Støtter den valgte planstrategien, med følgende kommentarer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - For Nord-Trøndelag bør det fokusere på vindkraft på land heller enn til havs. Potensialet av egnede arealer er stort nok til å dekke behovet. - Tilsvarende er muligheten for produksjon av bioenergi av skogressurser et viktigere fokus for Nord-Trøndelag enn biodrivstoff.

Trondheim kommune

	- Vannkraft vil fortsatt være viktig.
Statens vegvesen, Region midt	Slutter seg til planstrategien.
Fiskeridirektoratet	Slutter seg til planstrategien, og framhever Kompetanse/ FoU, Bruk av naturressurser i et bærekraftperspektiv og Kommunikasjoner som vesentlige for både maritim og marin sektors interesse. Viktige utfordringer: klimaendringer og konsekvenser for fiske/havbruk, verdiskaping gjennom nyskaping, overføre godstransport fra veg til sjø og bane. Legger særlig vekt på koplingene mellom Kompetanse/ FoU, miljø og naturressurser som en stor mulighet for Trøndelag. Regionen har både forskning, bedrifter og forvaltning som kan være i front på havbruksteknologi og utnyttelse av lite utnyttede marine ressurser. Ønsker bedre prosedyrer ift regional stat, som sikrer bedre forankring og legitimitet.
HiST	Slutter seg til hovedutfordringene, men foreslår en justering i vektingen av områdene: Planområdet "Kompetanse/Forskning og utvikling" gis et hovedfokus, og utfordringen "Arbeidskraft" møtes med en spesiell innsats gjennom et eget planområde "Attraktivitet og livskvalitet"; alternativt at dette inngår som et deltema under planområdet "Kompetanse/Forskning og utvikling". HiST ønsker å bidra i videre arbeid, og framhever spesielt: Energi - energieffektivisering, praktisk anvendelse av nasjonale mål Bruk av naturressurser i et bærekraftperspektiv - peker spesielt på mat. Livskvalitet og helse – tverrfaglig forskning, utvikling og etter-/videreutd.
NTNU	Innenfor de seks prioriterte områdene framheves særlig arbeidskraft (internasjonal rekruttering og regionen som læringsarena), miljø (miljøteknologi), samt verdiskaping (kunnskapsbasert næringsutvikling og energi). Innenfor området Kompetanse/ FoU er mye grunnlagsarbeid gjort gjennom prosjektene OECD og RIS, samt VRI-søknaden. Utfordringen er å få tilstrekkelig kraft bak strategier og tiltak, derfor er det viktig å etablere et regional partnerskap på ledernivå.
Husbanken Region Midt-Norge	Ser energi og miljø som områder hvor Husbanken vil ha stor interesse av å delta i et regionalt samarbeid, og vektlegger spesielt kompetansen som regionen har i NTNU og Sintef. " På bakgrunn av klimaendringer og den kommende eldrebølgen vil lavt energibehov og universell utforming kunne bli svært betydningsfulle faktorer for kommunal økonomi og vesentlige faktorer ved valg av bolig og bosted."
Fylkesmannen i NT	Peker på regionen som rik på naturressurser, og mener at dette perspektivet må være sentralt. Kopling av tema med FoU og teknologi vil være interessant. Kopling naturressurser, kultur og reiseliv bør også stå sentralt. Å finne en fornuftig balanse mellom ulike hensyn er fortsatt en utfordring både når det gjelder jordvern, rovdyr, mv. og næringsinteresser i distriktene. Kompetansen som bygges opp ved HUNT må ivaretas, og resultatene utnyttes i forebyggende virksomhet. Folkehelsearbeidet bør inn i planstrategien. Arbeidskraft – peker på flere konkrete områder med behov for innsats. Andre regional planoppgaver: Nevner - i tillegg til fylkesplanen – planer som blir initiert gjennom fylkesplanarbeidet (eks. næringsarealer i Trondheimsregionen, inkl. nabokommuner tom. Steinkjer) og planprosesser som er i gang og som har betydning for regionen (eks ROS). Som samarbeidsarena bør det etableres et forpliktende samarbeidsorgan mellom Nord- og Sør-Trøndelag, etter mønster av samkommunemodellen.
Fylkesmannen i ST (2 brev)	Energi: Kommunale klima- og energiplaner må nevnes. Livskvalitet og helse: Rusforebygging og psykososialt arbeid med barn og unge er viktige folkehelse tema. Landbrukets betydning for livskvalitet og identitet kommer også inn under dette tema.. Naturressurser og bærekraft: Skognæringa må synliggjøres. Et viktig deltema er behovet for å framskaffe store regionale næringsareal. Helhetlig

Trondheim kommune

	vurdering av hyttebygging er også et aktuelt deltema.
Innovasjon Norge	Viktige utfordringer for alle regioner: den internasjonale arbeidsdelingen, mangel på arbeidskraft, klimaendringene. Hva er særlige utfordringer for Trøndelag? Innovasjon må ha fokus. Se på innovasjon og internasjonalisering som muligheter. Knytte fou og næringsliv sammen. Et hovedpoeng å knytte samfunnets store utfordringer sammen med innovasjon. Ser fram til arbeidet med handlingsprogram som en videreføring av fylkesplanen.
Jernbaneverket	Planstrategien et godt og naturlig steg i samarbeidsprosessen. Viktig å trekke statsetatene inn i arbeidet. Ønsker en koordinert strategi for satsing på kollektivtransport og for overføring av godstransport fra veg til bane.

Andre organisasjoner	
LEN v/ Malvin Villabø	<p>Fokuserer på næringsrettede og verdiskapende aspekter ved planstrategien. Vektlegger generell rammevilkår for utvikling, ikke bransjerettede strategier.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Åpen mot verden: Framhever betydningen av å tenke utadrettet og internasjonalt heller enn lokalt og regionalt. Ambisjonene må rettes ut over regionens eget marked, eks. mat og miljø-/energi. - Utnytte egen region som utstillingsvidu for tjenester og produkter på miljø- og energiområdet. Vil også gi positive effekter for befolkningen. - Kunnskapsbasert næringsutvikling: Regionen bør aktivt skape rammebetingelser for næringsutvikling. Utdanning og forskning er middel for ny næringsutvikling. Regionens ressurser på dette området må omsettes til vekst i eksisterende og nytt næringsliv. Har potensial til å ligge over landsgjennomsnittet, men gjør det ikke. - Infrastruktur for kunnskapsbasert næringsutvikling: Attraktive rammebetingelser med et 10-års perspektiv. Handler om holdninger, kompetanse, samarbeid og kapital. Et distribuert inkubator nettverk som støtte for nyetablerere. - Forankring av strategier utenfor politisk miljø: Viktig å forankre strategier og prioriteringer i næringsmiljøene. Vil bidra til å styrke deltakelse og samfunnsengasjement i næringslivet.
NHO Reiseliv Midt-Norge	<p>Støtter den valgte planstrategien med følgende kommentarer under forutsetning av at reiselivsnæringen ivaretas.</p> <p>2. Energi: NHO Reiseliv Midt-Norge er kjent med den situasjon som er med hensyn til kraftsituasjonen i Midt-Norge og ulike planer innen vindkraft og småkraftverk. Det er viktig at ved vurdering av alternative energikilder at det også blir vurdert de konsekvenser som disse kan ha for næringslivet og spesielt for reiselivet. Både vindkraft og småkraftverk kan ha så stor negativ effekt at den satsing på reiseliv som Regjeringen legger opp til, kan bli skadelidende.</p> <p>3. Bruk av naturressurser i et bærekraftig perspektiv: Dette er et meget viktig punkt i Trøndelag og her må planen grundig drøfte reiseliv. Men det er i tillegg viktig å drøfte reiseliv generelt og ikke kun det reiseliv som bruker naturressursene.</p> <p>5. Kommunikasjoner: Dette punktet er viktig for reiseliv. Det er viktig at man i planen i tillegg til å drøfte kommunikasjonen for varer innenfor Trøndelag og inn til og ut av Trøndelag samt transport for lokalbefolkningen også drøfter reiselivets sine utfordringer i forhold til kommunikasjon.</p>
Bygdeforskning	<p>Kommenterer områder hvor Bygdeforskning har relevant aktivitet og kompetanse, og uttrykker interesse for å delta i videre arbeid.</p> <p>Kompetanse/ FoU - Regionalt rettet forskning er viktig og riktig, jfr. VRI-satsingen.</p> <p>Energi - understreker behovet for mer kunnskapsbasert debatt.</p> <p>Bruk av naturressurser i et bærekraftperspektiv – innland-/ kystdimensjonen er viktig i denne sammenhengen.</p> <p>Livskvalitet og helse - viser til kunnskapsoppbygging gjennom forskningsprosjekt, bl a vedrørende flytting og bygdas attraktivitet..</p>
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon,	Kommenterer behovet for arbeidskraft: Regionen utfordres til å lage en holdningskampanje overfor arbeidsgivere ifht. funksjonshemmede. Det offentlige bør

Trondheim kommune

Nord-Trøndelag	<p>utvikle en rekrutteringsplan.</p> <p>Universell utforming må være prinsippet ved utbygging av kollektivtrafikk</p> <p>Gode habiliterings-/ rehabiliteringstilbud er viktig for funksjonshemmedes livskvalitet.</p> <p>Gode skoletilbud til barn med funksjonshemninger.</p>
Studenttinget NTNU	<p>Slutter seg til den valgte planstrategien. Klimaendringene vår tids kanskje største utfordring. Kommentarer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeidskraft; viktig å knytte kompetansen til regionen gjennom å gi studenter prosjekt-/ oppgavetema og mulighet for jobber underveis i studiet. - Miljø; viktig å bruke regionens forsknings- og kompetansemiljø. - Kommunikasjoner; kollektivtrafikk må være satsingsområde. - Livskvalitet; kultur og idrett er viktig for livskvalitet og tilknytning. <p>Studentrabatter gir studenter mulighet for deltakelse.</p> <p>Generelt vektlegges satsing på kompetanse som tema og på utdanningsinstitusjonene som store og viktig arbeidsplasser i regionen.</p>
Blindeforbundet NT	Påpeker at Universell utforming må integreres i alle deler av planen.
Nord-Trøndelag barne- og ungdomsråd	Ungdomsperspektivet bør inngå i alle tema. Ungdomskonferansen 2007 konkluderte med følgende viktigste utfordringer: utdanning og skaperånd blant ungdom, miljø- og klimautfordringene, mangfold og livskvalitet
Vikna næringsforening	Fokus på utfordringer og muligheter langs kysten er fraværende i planstrategien. Mye av framtidens verdiskaping vil skje langs kysten, planstrategien må gjenspeile dette. Helt nødvendig med prosesser som gir fylkesplanen forankring i næringslivet gjennom partnerskap. Nødvendig med samarbeid på tvers av bransjer og sektorer.
Naturvernforbundet i NT	Støtter de prioriterte områdene, men ønsker i tillegg <i>Bevaring av biologisk mangfold</i> , som ikke ivaretas av temaene slik de er avgrenset i det foreliggende utkastet. Ønsker egen arbeidsgruppe på miljøutfordringene.
Fornøyd med sterkt fokus på klima, og understreker Trøndelags potensial for energieffektivisering og forskning/ teknologiutvikling.	Kritisk til bruk av matjord til produksjon av biodrivstoff, og er skeptisk til større grad av lokal forvaltningsmyndighet av hensyn til jordvern og miljøhensyn.
Länsstyrelsen i Jämtland	Konstaterer at det er store likheter både i utfordringer og i strategier. Påpeker betydningen av gode kommunikasjoner øst-vest, og ønsker en tydeligere vektlegging på jernbane og togforbindelsen Trondheim-Östersund-Sundsvall, som ledd i felles påvirkning overfor sentrale myndigheter i begge land.
NHO Trøndelag	<p>Slutter seg til de valgte planområdene, men anbefaler å ha Kompetent arbeidskraft og Forskning og utvikling som separate planområder, fordi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konkurransen om arbeidskraften mellom regioner og bedrifter tilspisser seg, særlig i forhold til kompetent arbeidskraft. - Forskningsmiljøet i Trøndelag, særlig innenfor de tekniske fag, er sterkt og gir det regionale næringsliv potensialer i og som styrker innovasjons- og nyskapingsevnen i regionen. - Energi som eget planområde bør både fokusere på kraftforsyning generelt, CO2 fangst og lagring, og utvikling og iverksetting av nye fornybare energiformer (særlig bio og vindkraft). - Innenfor klimaområdet er den teknologiutvikling som skjer og som bør fremmes i det trønderske fokuset viktig, og bør ha en sentralt fokus i det foreslåtte planområdet. <p>Trøndelag må ha et samordnet arbeid for å få prioritert samferdsels-midler til vår region. Vår avstand til markedene er det viktigste argumentet for utbedring av stamveinet. Fokus mot kollektivtilbudet i Trøndelag må sees i sammenheng med en "Trondheimsregion", utvidet til Orkanger -Steinkjer.</p>
SINTEF	<p>Dokumentet er et godt utgangspunkt, men en svakhet påpekes:</p> <p>Trondheim bys rolle i utviklingene av regionen må drøftes og løftes fram .</p> <p>Framhever også at Trøndelag trenger en ny samhandlingsmodell på overordnet nivå. Samhandling må være forpliktende og operativ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - En egen samhandlingarena for utdannings- og forskningsmiljøene.

Trondheim kommune

	<ul style="list-style-type: none">- FoU må omhandle kobling mellom næringsliv og utdanning, og rekruttering av arbeidskraft.- Større grad av konkretisering enn i gjeldende plan vil gi et klarere fokus.
Reindriftforvaltningen i NT	Slutter seg til de valgte planområdene. <ul style="list-style-type: none">- Spesielt viktig for reindriften er: Klima, rovdyr og arealinngrep
Sør-Trøndelag Bondelag	Savner mer fokus på landbrukets utfordringer og muligheter som verdiskaper innenfor både tradisjonell produksjon og tjenesteytende næringer. Peker også på landbrukets muligheter for lokal energiproduksjon, primært basert på bioråstoff fra halm, avfall, o.l.
Nord-Trøndelag idrettskrets	God hovedinnretning på innsatsområdene. Planen må identifisere og synliggjøre de trønderske "kulturkatedralene" som bygger felles identitet og sørge for videreutvikling av disse. Viktig å synliggjøre behov for tiltak i distriktene; foreslår delplaner for geografiske områder.

